

CRAEGA

Consello Regulador de Agricultura Ecolóxica de Galicia

GUÍA DE APICULTURA ECOLÓXICA DE GALICIA

CONSELLO REGULADOR DA
AGRICULTURA ECOLÓXICA DE GALICIA
Ronda Emilia Casas Baamonde s/n
(Edificio Multiusos)
27400 Monforte de Lemos (Lugo)
Tel.: 982 405 300
e-mail: craega@craega.es www.craega.es

Guía de apicultura ecolóxica de Galicia

Edita: Consello Regulador da Agricultura Ecolóxica de Galicia

Secretario: Javier García Lozano

Dirección Técnica: Manuel María Cancio

Gestor de Calidad: Antonio Eduardo Pérez

Dpto Promoción: Juan Ramón Díaz

Introdución	4
Normativa da Apicultura Ecolóxica	5
Apiarios	5
Abellas	5
Ubicación	6
Alvarizas	6
Cera	7
Alimentación	8
Prevención e tratamentos	8
Xestión do Apiario	10
Rexistros	11
Conversión	11
Inscripción da Explotación Apícola no CRAEGA	12

Introdución

O noso desexo é que esta guía axude a aqueles produtores apícolas que estean interesados en inscribirse nos Rexistros do CRAEGA e certificar a súa produción como ecolóxica, esperamos solucionar as súas dúbidas sobre o que é a apicultura ecolóxica, como está regulada, que condicións debe cumprir e como poder chegar a certificala.

“En termos xerais a produción agraria ecolóxica trátase dun sistema de produción baseado nunha normativa europea que ten como obxectivo principal a obtención de alimentos sen utilizar substancias de síntese química (praguicidas, abonos...) nin organismos modificados xeneticamente e respectando o benestar animal.”

Debemos recalcar que actualmente **o consumo de produtos ecolóxicos segue aumentando** debido á maior esixencia da máxima calidade dos alimentos e a crecente sensibilización social cara a temas ambientais, polo que este produto ao ofrecerse como un produto saudable e de calidade obtén **maior rendibilidade e beneficios económicos**.

En Galicia existen unhas condicións naturais excepcionais para producir mel ecolóxico. E especialmente as provincias do interior, xa que se dan as condicións para asentamentos apícolas ecolóxicos, onde se poden obter meles de excelente calidade tanto monoflorales (breixo, castiñeiro...) como multiflorales. Ademais o sistema tradicional do manexo de colmeas permite que a conversión á agricultura ecolóxica sexa sinxela, esixindo algúns cambios no manexo da cera e nos tratamentos veterinarios.

Normativa da Apicultura Ecolóxica

A Normativa que regula o sistema de produción ecolóxica é o **REGULAMENTO (UE) 2018/848 DO PARLAMENTO EUROPEO E DO CONSELLO do 30 de maio de 2018** sobre produción ecolóxica e etiquetaxe dos produtos ecolóxicos, polo que a continuación imos resumir aqueles puntos que afectan á produción apícola:

Apiarios

Cando un produtor teña varios asentamentos apícolas, **todos eles deberán cumprir a normativa de produción ecolóxica**. Non pode por tanto un mesmo titular ter colmeas ou apiarios en ecolóxico e outros en convencional.

Foto de Quang Nguyen Vinh de Pexels: <https://www.pexels.com/es-es/foto/bosque-arboles-granja-al-aire-libre-11334353/>

Abellas

Na selección das razas deben terse en conta a súa capacidade de adaptación ás condicións locais, a súa vitalidade e a súa resistencia ás enfermidades. **Darase preferencia á utilización de razas europeas da Apis Mellifera e os seus ecotipos locais**. As alvarizas deberán constituírse mediante a división de colonias e a compra de enxames procedentes de unidades que teñan certificación ecolóxica.

Para a renovación anual das alvarizas, poderá incorporarse á unidade ecolóxica cada ano un 20% de abellas reinas e enxames que non cumpran a normativa ecolóxica, sempre que as abellas reinas e enxames sexan colocados en colmeas con panales ou láminas de cera procedentes de unidades cuxa produción sexa ecolóxica.

Ubicación

As colmeas deberán colocarse en áreas que aseguren que **nun radio de 3 quilómetros as fontes de néctar e pole están constituídas esencialmente de cultivos ecolóxicos** ou, no seu caso, de vexetación silvestre, ou de bosques ou cultivos xestionados de forma non ecolóxica que só fosen tratados con métodos de baixo impacto ambiental. Deben atoparse a suficiente distancia de fontes que poidan contaminar os produtos apícolas ou danar a saúde das abellas.

Debemos manter unha distancia suficiente das fontes que poidan dar lugar a contaminación, por exemplo centros urbanos, autoestradas, zonas industriais, entulleiras, plantas incineradoras, cultivos intensivos convencionais, explotacións intensivas, etc...

“Recomendamos trazar un círculo cun radio de 3 km desde o punto onde ten o apiario, sobre un plano a escala e comprobe as fontes de contaminación antes de iniciar a inscrición no CRAEGA.”

Alvarizas

As colmeas e os materiais utilizados na apicultura **deberán estar feitos fundamentalmente de materiais naturais** que non comporten riscos de contaminación para o medioambiente nin para os produtos da apicultura. Dentro das colmeas **só poderán usarse substancias naturais**, como o propóleos, a cera e os aceites vexetais, ademais dos produtos autorizados para o tratamento das enfermidades.

Queda prohibido o uso de repelentes químicos sintéticos durante as operacións de recolección do mel.

Queda prohibida a recolección de mel en panales que conteñan crías.

Admítense os tratamentos físicos como a aplicación de vapor ou chama directa. Para limpar e desinfectar os materiais, locais, equipo, utensilios ou produtos utilizados na apicultura, unicamente admitirase o uso das seguintes substancias establecidas no punto 1 do artigo 5 do Regulamento de execución (UE) 2021 / 1165.

Cera

En caso de novas instalacións ou durante o período de conversión, poderá utilizarse cera de abella non ecolóxica unicamente:

- **Se no mercado non hai dispoñible** cera procedente da apicultura ecolóxica.
- Se se demostrou **que está libre de contaminación** con substancias non autorizadas na produción ecolóxica.
- **Se procede de opérculo.**

A cera dos novos cadros deberá proceder de unidades de produción ecolóxica. Para o proceso de conversión á apicultura ecolóxica, a cera deberá ser substituída por cera da apicultura ecolóxica.

Foto de BAB2056 : <https://www.pexels.com/es-es/foto/comida-amarillo-panal-abeja-12147260/>

Alimentación

Ao final da estación produtiva **deberán deixarse nas colmeas reservas de mel e de pole** suficientemente abundantes para que as abellas poidan pasar o inverno. **Non está permitida a alimentación artificial** das colonias de abellas como práctica habitual.

Con todo, poderase recorrer á alimentación artificial das colonias, unicamente cando se atope en perigo a supervivencia por mor de condicións climáticas extremas, e esta deberá facerse con mel ecolóxico, preferentemente da mesma unidade produtiva ou con xarope de azucre ou azucre ecolóxicos. **Deberase levar un rexistro deste tipo de alimentación** no que apareza o tipo de produto, as datas, as cantidades e as comunas nas que se empregou.

Prevención e tratamentos

A prevención de infeccións e o fomento da resistencia a enfermidades basearase en medidas como poden ser:

- Elixir **poboacións resistentes**.
- A **renovación** periódica das **abellas reinas**.
- A **inspección** sistemática **das colmeas**.
- O **control dos zánganos** nas comunas (deriva e pillaxe).
- A **desinfección** periódica **de materiais e instrumentos**.
- A **destrución do material e fontes contaminados**.
- A **renovación** periódica **da cera**.
- A subministración ás colmeas de **provisións suficientes de mel e de pole**.
- Para a **limpeza e desinfección** dos marcos, as colmeas e os panales **poderase utilizar hidróxido de sodio**.

- Para a **protección** dos marcos, as colmeas e os panales, en particular das pragas, **unicamente autorizarase o uso de rodenticidas** (só nas trampas) e dos produtos e substancias adecuados autorizados de conformidade **cos artigos 9 e 24** para o seu uso ecolóxica.
- **Tratamentos** físicos para a **desinfección** dos colmenares, como a **aplicación de vapor ou chama directa**.

“Se a pesar de todas esas medidas preventivas, as colonias enfermasen ou quedasen infectadas, deberán ser tratadas inmediatamente e, cando sexa necesario, poderán ser trasladadas a colmenares de illamento.”

A utilización de medicamentos veterinarios na apicultura deberá axustarse aos seguintes principios:

- Débense utilizar preferentemente **produtos fitoterapéuticos e homeopáticos**, sempre que os seus efectos resulten eficaces.
- Se o emprego dos produtos arriba mencionados resultase pouco eficaz ou tivese moitas probabilidades de non ser eficaz para erradicar unha patoloxía ou infestación que ameazase con destruír as colonias, poderanse utilizar medicamentos alopáticos de síntese baixo a responsabilidade dun veterinario, **está prohibida en todos os casos a utilización de medicamentos alopáticos de síntese química como tratamento preventivo**.
- Poderanse utilizar, nos casos de **infestación por Varroa, o ácido fórmico, o ácido láctico, o ácido acético e o ácido oxálico** e as seguintes substancias: **mentol, timol, eucaliptol ou alcanfor**.
- Os medicamentos veterinarios poderán usarse na apicultura ecolóxica na medida en que o uso correspondente estea autorizado no Estado membro, de conformidade coas correspondentes disposicións comunitarias ou disposicións nacionais conformes ao dereito comunitario.
- Mentres **se aplique un tratamento con produtos químicos alopáticos de sínteses**, deberán trasladarse as colonias tratadas a colmenares de illamento, e toda a cera deberá substituírse por cera ecolóxica. Posteriormente, a **esas colonias impoñeráselles un período de conversión dun ano**.

- Sempre que deban empregarse medicamentos veterinarios e antes de que os produtos comercialídense como ecolóxicos, **haberá que rexistrar claramente** e declarar ao organismo ou autoridade de control o tipo de produto (indicando entre outras cousas o seu principio activo) **xunto con información sobre o diagnóstico**, a posoloxía, o método de administración, a duración do tratamento e o tempo de espera legal.
- A práctica da eliminación das crías machos **estará autorizada unicamente** como medio para illar a infección por Varroa.

Xestión do Apiario

Queda prohibida a destrución de abellas nos panales como métodos asociados á recolección dos produtos da colmea e a recolección de mel en paneis con crías.

Quedan prohibidas as mutilaciones como cortar a punta das ás das abellas reinas. Admitirase a substitución da abella reina mediante a eliminación da antiga raíña. Unicamente admitirase a práctica mediante a eliminación das crías machos como medio de conter a infestación por Varroa.

Queda prohibido o uso de repelentes químicos sintéticos durante as operacións de recolección do mel. Deberá rexistrarse a localización dos colmenares e a identificación das colmeas.

Deberá informarse ao CRAEGA do traslado dos colmenares. No rexistro dos colmenares deberá constar toda retirada da parte superior das colmeas e as operacións de extracción do mel.

Poñerase especial coidado en **garantir unha extracción, unha elaboración e un almacenamento adecuados dos produtos apícolas.**

Foto de Dmitry Glazunov: <https://www.pexels.com/es-es/foto/trabajando-enjambre-insectos-sujetando-4247116/>

Rexistros

O operador apicultor deberá manter un rexistro do colmenar que conteña polo menos a seguinte información:

- A) Uso de produtos para a alimentación das abellas: tipo de produto, datas, cantidades e colmeas nas que se empregan.
- B) Uso de produtos para o control sanitario das colmeas.
- C) Operacións de extracción de mel e de retirada da parte superior das colmeas.
- D) Identificación das colmeas e localización das albarizas.

Cando se realiza un traslado de colmeas entre distintos colmenares reflíctense os cambios de localización nos rexistros oportunos (cartografía, identificación de localización de colmeas, etc...)

O operador debe poñer especial coidado en garantir a extracción, transformación e almacenamento adecuados dos produtos apícolas e rexistrar por escrito todas as medidas destinadas a este fin.

Conversión

A fase de adaptación na que se incorporan os métodos de produción ecolóxica é o que se coñece como período de conversión, este período aplícase aos produtos da apicultura e non aos colmenares, durante este período non poderá comercializarse como ecolóxico. O período de conversión iníciase tras a entrega da solicitude de incorporación da unidade de produción nos rexistros do CRAEGA, desde ese momento débese cumprir a normativa de produción ecolóxica, quedando sometida a explotación a control. Os produtos da apicultura só poderán venderse con referencias a métodos de produción ecolóxicos cando se cumpriu a normativa de produción ecolóxica durante polo menos un ano. Cando por algunha razón utilídense prácticas ou produtos non autorizados na produción ecolóxica, deberán someterse a un novo período de conversión que será establecido polo CRAEGA.

Inscripción da Explotación Apícola no CRAEGA

“O CRAEGA é o organismo encargado de vixiar o cumprimento da normativa vixente de produción agraria en Galicia, ademais é o responsable de xestionar os Rexistros de operadores e no caso da apicultura, do Rexistro de produción animal.”

O Proceso de inscrición no devandito Rexistro comeza coa entrega de documentación por parte do solicitante.

A través da web do CRAEGA (<https://www.craega.es>) todas as persoas interesadas teñen acceso ás normas de produción contidas nos regulamentos europeos correspondentes: regulamento de funcionamento e anexo de cotas, as normas técnicas, procedemento de certificación, procedemento para a identidade gráfica do logotipo, capítulo 9 recursos, reclamacións e litixios e follas explicativas da documentación necesaria para acompañar á solicitude de certificación.

Documentación a entregar (envío por correo postal ou por correo electrónico sempre que veña asinado dixitalmente)

- **Solicitude de certificación.**
- **Anexo IV de Apicultura.**
- Copia da ficha de SIXPAC de cada unha das parcelas onde están os asentamentos.
- **Copia do Caderno de Explotación Apícola.**

- Para cada asentamento de colmeas **deberanse achegar os mapas xeográficos das zonas de asentamento**, indicando cada un dos asentamentos no mapa. Cos mapas xeográficos poderase **delimitar un radio de 3 quilómetros** ao redor de cada asentamento.
- **Copia do N.I.F - N.I.E.** do solicitante. Se ademais existe un representante da persoa física, copia do N.I.F - N.I.E. da persoa que actúe como representante e autorización asinada polo solicitante que capacita a esa persoa a que a represente # ante o CRAEGA.
- **Copia da Tarxeta de Identificación Fiscal.** Copia do N.I.F - N.I.E. da persoa que actúe como representante. Copia da Escritura de Poder ou Certificación do máximo órgano de goberno na que se especifique o nome e carácter da persoa que a representará diante do CRAEGA.
- **Cota xestión apertura de expediente:** é unha cota fixa de 200 euros que deberá abonar por transferencia bancaria indicando o nome do solicitante. Será necesario achegar copia da transferencia bancaria cando se remita a solicitude. **Non se iniciará a tramitación do expediente mentres non se teña constancia do devandito pago.**

Cando por calquera motivo esa documentación non se teña completada satisfactoriamente, non sexa correcta por razóns xurídicas ou doutra índole ou non se teñan ingresado as Cotas, requiriráselle ao solicitante a corrección dos defectos correspondentes mediante unha carta enviada por correo certificado nun prazo non superior a quince días hábiles desde a recepción da documentación no CRAEGA.

Se en posteriores entregas de documentación continúa sen completala satisfactoriamente volveráselle a requirir mediante unha carta por correo ordinario e respectando o mesmo prazo de envío de requirimento.

Sempre que non houbese unha solicitude por escrito solicitando a ampliación do prazo de requirimento de documentación e pasados dous meses desde o último requirimento sen que houbese un envío por parte do solicitante archivarase o expediente.

Independentemente aínda solicitando unha ampliación do prazo de requirimento, se o período de requirimento de documentación alóngase máis de 6 meses automaticamente archivarase o expediente. En ningún caso serán reembolsables as Cotas de Inscripción e Certificación que teña abonadas.

Cumprimentada a totalidade de documentación e aceptada a solicitude de certificación redáctase o Contrato de Certificación, onde se identifican as partes, o alcance da certificación, os medios de produción, o marco de confidencialidade ao que están sometidas as partes, as referencias normativas e demais recensións de obrigado cumprimento.

Para continuar co proceso de certificación será obrigatorio que o Cliente firme o Contrato de Certificación e realice o pago da cota de certificación e control.

Unha vez recibido o Contrato de Certificación asinado, o Director Técnico, aplicando o Programa de Control, asignará un Técnico do Órgano de Control para realizar a avaliación do expediente de certificación. O auditor remitiralle o Plan de Auditoría ao Cliente, no que se indicará a data de realización da auditoría, o nome do Técnico do Órgano de Control, os puntos de verificación e a documentación que se pretende revisar na mesma.

A auditoría desenvolverase realizando as comprobacións dos puntos de verificación e rexistros a cumprimentar e ao final da auditoría, levántase unha Acta de Inspección, na que o Técnico do Órgano de Control, consignará os aspectos que se poidan considerar relevantes e a identificación das mostras tomadas se as houber. A acta deberá ser asinada en proba de recepción tanto polo Técnico do Órgano de Control como polo Cliente ou representante do mesmo, podendo exercer o seu dereito á desconformidade no seu contido deixando constancia na mesma nas apartado observacións.

Posteriormente á auditoría, o Técnico do Órgano de Control elaborará un Informe de Auditoría para o Cliente onde se indicarán, de habelas, as non conformidades e os achados que as sustentan. Xunto con este informe remitirase o formato para a elaboración por parte do Cliente do Plan de Accións Correctivas. Devandito plan deberá ser remitido polo Cliente nun prazo inferior a quince días hábiles desde a recepción do Informe de Auditoría. Se non houbese non conformidades ou estas non conformidades tras a entrega do Plan de Accións Correctivas fosen valoradas positivamente, o Expediente do Cliente é levado polo Director Técnico ao Comité de Certificación para examinalo e chegar de maneira unánime á emisión do Informe do Comité de Certificación.

O Director Técnico responsable do Órgano de Control, tramitará e trasladará o Informe do Comité de Certificación á Secretaría quen procederá ao rexistro do expediente elevándoo á Presidencia do Craega que en exercicio das súas funcións emitirá calquera das seguintes resolucións: Resolución de inscrición e Resolución de non inscrición. Resolución que se comunicará oficialmente e que deberá especificar as condicións para a concesión da certificación establecidas polo Comité de Certificación (entre as que se atopa o período de conversión), esta Resolución non é válida nin acreditativa de comercialización baixo a Denominación, quedando absolutamente prohibida a utilización deste documento con ese fin.

Unha vez obtido o ditame favorable por parte do Comité de Certificación e cando o Cliente transcorrendo o período de conversión obteña a primeira remesa de produto para comercializar con indicacións referentes á produción ecolóxica, a Dirección Técnica expedirá o Certificado de Conformidade.

C.R.A.E.GA.

Consello Regulador de Agricultura Ecolóxica de Galicia